TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

KONU İSİM TAMLAMALARI

TAMLAMA

Bir adın başka bir ad, zamir ya da sıfatla birlikte oluşturduğu kelime grubuna tamlama denir.

SIFAT TAMLAMASI

Sıfatların kendilerinden sonra gelen bir ismi (adı) niteleyerek ya da belirterek oluşturduğu tamlamaya sıfat tamlaması denir.

✤ Sıfatın olduğu her yerde sıfat tamlaması da vardır.

✤ İsme sorulan hangi, nasıl, kaç, kaçıncı gibi sorular sıfatı buldurur.

mavi elbise → **SIFAT TAMLAMASI**
sıfat isim

bazı düşünceler → **SIFAT TAMLAMASI**
sıfat isim

İSİM TAMLAMASI

İki veya daha fazla isim soylu kelime ile kurulmuş olan tamlamaya isim (ad) tamlaması denir. İsim tamlamalarında birinci isim "tamlayan", ikinci isim de "tamlanan" olarak görev yapar. İsim tamlamaları yeni bir kavramı karşılar.

İsim tamlamaları, üç başlık altında incelenir:

1- Belirtili İsim Tamlaması
2- Belirtisiz İsim Tamlaması
3- Zincirleme İsim Tamlaması

1- Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın ilgi eki (-ın/ -in/ -un/ -ün), tamlananın da 3. tekil şahıs iyelik eki (-ı/ -i/ -u/ -ü) aldığı tamlama türüdür.

Bu tamlamalarda belirgin bir aitlik anlamı vardır, tamlananın tamlayana ait olduğu belirtilir.

Melis'in çantası — kapının anahtarı
Melis'in: tamlayan — kapının: tamlayan
çantası: tamlanan — anahtarı: tamlanan

***Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına sözcük ya da sözcükler girebilir.**

Çocuğun minik burnu
tamlayan sıfat tamlanan

***Belirtili ad tamlamasında, tamlayanla tamlanan yer değiştirebilir.**

Sıcaklığını hissettin mi yüzünün?
tamlanan tamlayan

***Belirtili ad tamlamasında tamlayan, birden çok sözcükten oluşabilir.**

Evlerin, arabaların, dükkanların
tamlayan
sigortası mutlaka yaptırılmalıdır.
tamlanan

***Belirtili ad tamlamasında tamlanan, birden çok sözcükten oluşabilir.**

Şehrin sokakları, caddeleri, evleri ve pazarı o
tamlayan tamlanan
kadar düzenli ki…

***Belirtili ad tamlamalarında bazen tamlayan düşebilir ve söylenmez. Bu tür ad tamlamalarına "tamlayanı düşmüş ad tamlaması" denir.**

(Onun) Arabası bozulmuştu.
tamlanan

***Belirtili isim tamlamalarında (-ın/ -in/ -un/ -ün) ilgi eki yerine, (-dan/ -den)eki gelebilir. Tamlananın belirsiz olması gerekir.**

***Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan zamir olabilir.**

Ben-im ev-im
tamlayan zamir — tamlanan isim

İnsanların bazıları → insanlardan bazıları
tamlayan — tamlayan

Evler-in birçok-u
tamlayan İsim — tamlanan zamir

2- Belirtisiz İsim Tamlaması

Sadece tamlanan ismin ek aldığı, tamlayan ismin ek almadığı tamlamaya belirtisiz isim tamlaması denir.

***Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan yer değiştiremez ve tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcük giremez.**

*Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan

İstanbul Türkçesi sokak lambası
tamlayan tamlanan tamlayan tamlanan

cümle şeklinde olabilir.

"Yerlere çöp atmayın!" yazısı
tamlayan tamlanan

3- Zincirleme İsim Tamlaması

En az üç ismin birbirini tamlama kurallarına uyarak tamamlanması sonucu oluşan isim tamlamasına zincirleme isim tamlaması adı verilir.

gaz lambasının ışığı
tamlayan tamlanan

SORULAR

SORU 1

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer alan isim tamlamasının tamlayanı cümle biçimindedir?

A) Kayak merkezlerine binlerce turist geliyor.

B) Uludağ, Bursa'nın otuz altı kilometre güneyindedir.

C) Gül; sevginin, zarafetin, masumiyetin sembolüdür.

D) Hikâye "Ve ardından ne oldu?" sorusuna cevaptır.

E) Kış sporlarının kalbi şimdi Erzurum'da atıyor.

Cevap: D

SORU 2

Hayatımda bu kadar çok lokomotifi bir arada görmedim. (II) Meğer ne çok çeşidi varmış! (III) Ben eskiden onların hepsini birbirinin eşi, benzeri sanırdım. (IV) Bir silindir, bir baca, bol bol duman ve yüzü gözü simsiyah insanlar. (V) Ayrıca muntazam aralıklarla çıkan gürültülü bir homurtu…

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde tamlayanı ve tamlananı zamir olan bir isim tamlaması kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Cevap: C

SORU 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme isim tamlaması vardır?

A) Dünya nüfusunun yarısından fazlası yetersiz besleniyor.

B) Edebiyat, hayat ile ilgili olduğundan bilim ve teknolojiden de söz etmelidir.

C) Çoğumuz, bilimin tadını çıkarmak için gereken azıcık çabayı dahi göstermiyoruz.

D) İnsanın insandan esirgediği insaniyet, binlerce insanın açlıktan ölmesine yol açıyor.

E) Unutulmamalı ki özünü unutan, ondan uzaklaşan, kendini kaybeder.

Cevap: A